

Osial, Wojciech

Formacja katechetów w Polsce : sprawozdanie z Ogólnopolskiego Spotkania Dyrektorów Wydziałów Katechetycznych, Białystok, 9-11 czerwca 2010 roku

Warszawskie Studia Pastoralne 12, 168-173

2010

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

FORMACJA KATECHETÓW W POLSCE

Sprawozdanie z Ogólnopolskiego Spotkania Dyrektorów Wydziałów Katechetycznych, Białystok, 9–11 czerwca 2010 roku

Formacja katechetów stanowi jeden z zasadniczych czynników warunkujących skuteczność katechezy. *Dyrektorium ogólne o katechizacji* poucza, że formacja katechetów jest niezwykle ważna, gdyż „każda działalność duszpasterska, która nie opiera się w swojej realizacji na osobach rzeczywiście uformowanych i przygotowanych, naraża na niebezpieczeństwo swoją jakość” (DOK 234). W duchu tak pojętej troski o jakość katechezy w dniach 9–11 czerwca 2010 roku w Białymstoku odbyło się Ogólnopolskie Spotkanie Dyrektorów Wydziałów Katechetycznych. Miejscem obrad i refleksji było Centrum Turystyczno-Pielgrzymkowe przy Sanktuarium Matki Bożej Bolesnej w Świętej Wodzie. Temat spotkania dotyczył formacji katechetów w Polsce. Spotkanie wpisuje się w coroczny cykl spotkań inicjowanych przez Komisję Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski na czele z jej przewodniczącym ks. biskupem Markiem Mendiakiem, biskupem pomocniczym diecezji legnickiej. W spotkaniu wzięli udział dyrektorzy diecezjalnych wydziałów katechetycznych. Spotkanie poprowadził przewodniczący Komisji Wychowania Katolickiego ks. biskup Marek Mendyk. Gospodarzem i bezpośrednim organizatorem spotkania był Wydział Katechetyczny Kurii Białostockiej. Spotkanie miało charakter konferencji, w której refleksja teoretyczna i naukowa przeplatała się z dyskusjami i opiniami o charakterze praktycznym.

Pierwszy dzień obrad rozpoczął wykład ks. prof Jana Szpeta z Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu na temat: *Formacja katechetów w Polsce*. Wykład zawierał refleksję nad najważniejszymi zagadnieniami formacji katechetów w oparciu o dokumenty Kościoła, refleksję kate-

chetyczną oraz analizy ankiet przeprowadzonych przez prelegenta wśród wszystkich wydziałów katechetycznych kurii biskupich w Polsce.

Na początku została omówiona tożsamość polskiego katechety. Przywołując różne stany katechetów stwierdzono, że w Polsce pracuje razem 33 492 katechetów, w tym księży 11 382, zakonników 1152, sióstr zakonnych 2610 i 18 348 katechetów świeckich. Zauważono również, że ogólna kondycja polskiego katechety jest pozytywna. Zasadniczo wszyscy posiadają wymagane kwalifikacje, wielu angażuje się w parafii i uczestniczy w formacji permanentnej oraz włącza się w różne akcje duszpasterskie. Następnie prelegent przywołał podstawowe trzy wymiary formacji i omówił je w kontekście trzech postaw ludzkich: być, wiedzieć i umieć działać. Kolejnym punktem referatu było zagadnienie uczestnictwa katechetów we własnej formacji. Stwierdzono, że w Polsce formacja przebiega w różnych formach, i chociaż oferty są liczne i bogate, to jednak nie zawsze katecheci w nich uczestniczą. Ilość wymaganych spotkań w skali roku wynosi od 1 do 9 spotkań, natomiast od 15% do 20% katechetów pozostaje z różnych powodów poza formacją. Pośród poruszanych kwestii warto przywołać zgłaszany postulat ujednoczenia wymagań formacyjnych w skali całego kraju. Następnie zostały omówione kryteria inspirujące formację według zaleceń polskiego *Dyrektorium katechetycznego* (PDK 151). Na zakończenie prelegent nakreślił zadania dla formacji przypominając, że katechizacja jest powołaniem i misją i nie może być traktowana jako zwykła praca zawodowa. Dostrzeżono też błędy w formacji podstawowej, w której kształcą się często katechetyków a nie katechetów.

Kolejnym punktem programu były trzy spotkania panelowe poświęcone formacji poszczególnych grup katechetów. Pierwszy panel podejmował temat katechetycznej formacji księży. Wprowadzenie do panelu uczynił ks. prof. dr hab. Andrzej Kiciński z Katedry Katechetyki Szczegółowej KUL. Została przedstawiona wstępna teza, że w większości tekstów poświęconych formacji kapłanów katecheza jest często wspomniana, ale nie zajmuje centralnego miejsca. Autor zarysował następnie podstawowe kierunki formacji katechetycznej księży w odniesieniu do czterech podstawowych form realizacji królestwa Bożego w Kościele: *diakonis, koinonia, martyria, liturgia*. Po tym wprowadzeniu rozpoczęła się żywa dyskusja. Była ona najdłuższa ze wszystkich trzech paneli. Zostały w niej poruszone następujące kwestie: problem motywacji i zachęty

kapłanów do udziału w spotkaniach formacyjnych, walka z negatywnym obrazem szkoły ze strony księdza, proponowanie bardziej ciekawych spotkań formacyjnych, wykorzystanie wskazówek pochodzących z zakresu psychologii społecznej – poszukiwanie sojuszników i bycie wiarygodnym. Wydaje się, że w kontekście wszystkich przeprowadzonych dyskusji centralną kwestią jest poszukiwanie sposobów zachęcenia kapłanów do udziału w formacji i pomaganie im w pozytywnym spojrzeniu na szkołę. Niestety wobec często drobiazgowych i drugorzędnych treści zagadnienia te nie wybrzmiały z należą im uwagą i omówieniem.

Drugie spotkanie panelowe było poświęcone katechetycznej formacji osób świeckich i siostr zakonnych. Wprowadzenie do dyskusji panelowej przedstawiła dr Elżbieta Młyńska z Bialegostoku. Podkreśliła ona niezwykle ważną potrzebę formacji do całkowitej identyfikacji z własną posługą i misją. Ciekawym elementem w tym zakresie jest wprowadzenie w diecezji białostockiej deklaracji wstępnych podpisywanych przez katechetów przed podjęciem pracy zobowiązujących ich do sumiennego wykonywania powierzonej im misji, odpowiedzialnego uczestnictwa w formacji i wierności Magisterium Kościoła. Po przywołaniu głównych wymiarów formacji (formacja ludzka, katechetyczna, teologiczna i duchowa) dr E. Młyńska porosiła zaproszonych przez siebie gości – katechetów o prezentację konkretnych propozycji spotkań formacyjnych. Siostra M. Piętaś z diecezji zielonogórsko-gorzowskiej przedstawiła propozycję rekolekcji zamkniętych dla katechetów wraz z ich całymi rodzinami, mgr K. Bernacki z diecezji białostockiej przedstawił spotkania dla małżeństw w krzysie, natomiast M. Kądzior ze wspomianej już diecezji zielonogórsko-gorzowskiej zarysowała różne formy spotkań duchowych (rekolekcje w duchu ignacjańskim, spotkania o charakterze ascetyczno-duchowym w parafiach).

Trzecie spotkanie panelowe było poświęcone tematowi katechetycznej formacji katechetów pomocniczych. W dyskusję wprowadził ks. dr W. Janiga z Przemyśla. Stwierdził, że jest to temat zupełnie nowy w refleksji katechetycznej. Poprzez katechetów pomocniczych rozumie się wszystkich, którzy katechizują w Kościele bez powierzonej im misji urzędowego nauczania. Prelegent stwierdził, że ich praca jest dzisiaj bardzo potrzebna, gdyż urzędowi katecheci nie dają rady skutecznie nauczać. Wśród wniosków do dyskusji zostały sformułowane następujące kwestie: precyzyjne określenie pojęcia pomocnika katechety,

wypracowanie programów i form pracy formacyjnej, integracja wszystkich programów formacyjnych. Prelegent poprosił trzech uczestników konferencji o uzupełnienie jego wprowadzenia. Ks. prof. dr hab. M. Zając potwierdził konieczność wypracowania zasady pomocniczości w katechezie i zwrócenia uwagi na dzisiejszy kryzys pracy katechetycznej. Ks. dr M. Studenski z diecezji bielsko-żywieckiej przypomniał, że sam św. Paweł miał współpracowników i wskazał na zaangażowanie świeckich w dzieło ewangelizacji. Ks. dr T. Kocór z Przemysła wskazał na potrzebę współpracy nauczyciela religii z katechetą parafialnymi wymienił różne obszary pracy dla pomocników katechezy, np. rekolekcje szkolne. W dyskusjach po tych wystąpieniach poruszano przede wszystkim problem tożsamości pomocnika katechezy w kontekście katechezy parafialnej czy tek w odniesieniu do funkcji liturgicznych sprawowanych przez świeckich.

Drugi dzień spotkania składał się z dwóch części. Pierwsza z nich była poświęcona komunikatom i wymianom poglądów na różne trudne kwestie z zakresu praktyki katechezy, druga zaś była spotkaniem z przedstawicielem Ministerstwa Edukacji Narodowej. Ciekawą dyskusję zainicjował na początku biskup M. Mendyk, która dotyczyła form kontroli obecności kandydatów do bierzmowania na spotkaniach formacyjnych w parafii, np. indeksy czy nawet wykorzystywanie kodów kreskowych techniki komputerowej. Uznano, że należy sprawdzać obecność na spotkaniach formacyjnych, ale trzeba to czynić w odpowiedniej formie. Indeksy uczestnictwa występujące w niektórych diecezjach nie są najlepszym ku temu rozwiązaniem. Stwierdzono, że tam jest większa kontrola, gdzie jest mniejsza motywacja. Należy więc bardziej motywować niż kontrolować. Dużą szansę stanowią małe grupy formacyjne, w których łatwiej jest o kontakt i bliskość z młodzieżą. Pojawiały się apele o ujednoczenie zasad formacyjnych w zakresie przygotowania do bierzmowania.

Wśród komunikatów ważne informacje przekazał ks. prof. dr hab. P. Tomasiak, dyrektor Biura Programowania Katechezy. Informacje dotyczyły przede wszystkim spraw związanych z reformą programową nauczania religii w szkole. Stwierdzono, że chociaż Konferencja Episkopatu Polski zatwierdziła w dniu 8 marca 2010 roku nową podstawę programową katechezy Kościoła katolickiego w Polsce, to jednak obowiązuje jeszcze stara podstawa programowa z 2001 roku. Znowelizowana

podstawa programowa będzie obowiązywać od momentu kiedy zostaną wprowadzone nowe programy i podręczniki do lekcji religii. Przewiduje się, że nastąpi to najprawdopodobniej z dniem 1 września 2012 roku. W nowej podstawie programowej *novum* stanowi przede wszystkim formułowanie treści w formule wymagań wobec ucznia. Należy wskazać również na oddzielne określenie treści dla czteroletniego technikum i ramowy program dla szkół specjalnych.

Poinformowano, że Komisja Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski zatwierdziła w Białymstoku w dniu 9 czerwca 2010 nowy program nauczania religii. Podkreślono jednak, że dotychczas obowiązujące programy zachowują swoją ważność do 2016 roku. Programy te mogą jednak pozostać zawsze obowiązujące w diecezji w charakterze programów diecezjalnych. Przypomniano również o konieczności kontroli treści programów autorskich, stwierdzając, że programy ogólnopolskie zatwierdza Komisja Wychowania Katolickiego, programy diecezjalne biskup diecezjalny, natomiast programy indywidualne dyrektor wydziału katechetycznego.

Ostatnim punktem konferencji było spotkanie z przedstawicielem MEN Panią Wiceminister Krystyną Szumilas, Sekretarzem Stanu w MEN. W zastępstwie za planowaną obecność pani minister Katarzyny Hall, pani wiceminister przedstawiła główne kierunki przebiegającej reformy oświaty. Zostały syntetycznie przedstawione następujące zagadnienia: zwiększenie szans edukacyjnych, obniżenie wieku obowiązku szkolnego, pomoc dzieciom o specjalnych potrzebach edukacyjnych, nowa podstawa programowa kształcenia ogólnego z 23 grudnia 2008 roku oraz nowe formuły egzaminów zewnętrznych i maturalnych. Następnie uczestnicy zadawali pytania dotyczące spraw lekcji religii. Ks. prof. dr hab. P. Tomasiak podjął kwestię egzaminu maturalnego z lekcji religii. Stwierdzono, że obecność przedmiotu religii na maturze w ramach poziomu rozszerzonego jest wciąż niewiadomą. Włączenie religii w zakres przedmiotów maturalnych zależy od rozmów i negocjacji MEN z przedstawicielami uczelni wyższych. Wciąż nierozwiązana pozostaje kwestia zasad zatrudniania nauczycieli religii w przedszkolu. Pomimo że kwestia ta zgłaszana jest już od dwóch lat, to wciąż rodzi problemy. Ministerstwo zauważa, że rozwiązanie tej kwestii nie jest łatwe, gdyż, sprawa dotyczy zapisów w Ustawie Karta Nauczyciela, a ta zaś wykracza poza charakter rozporządzenia, które mogłoby wydać

ministerstwo. Podjęte zostały jeszcze pytania o szczegółowe kwestie wakacyjnego czasu wolnego dla katechetów uczących w przedszkolach i planów promowania uczniów z ocenami niedostatecznymi. Odnośnie tej ostatniej kwestii stwierdzono, że takie prawo zawsze było, ale nie było ono obowiązkiem. Decyzję o promocji w takich przypadkach podejmuje zawsze rada pedagogiczna po rozważnych i mądrych przemyśleniach, aby pomagać uczniom w ich edukacji. Na zakończenie spotkania biskup M. Mendyk podziękował pani wiceminister za przybycie i stwierdził, że wciąż potrzebna jest owocna dyskusja Kościoła z państwem na temat rozwoju i spraw lekcji religii w szkole.

Podsumowując całość konferencji należy stwierdzić, że był to ważny czas refleksji nad formacją katechetów i obecnością lekcji religii w szkole. Podczas spotkania pojawiło się wiele cennych inicjatyw i kierunków poszukiwań, które, jeśli będą dalej podejmowane i realizowane w praktyce, mogą stać się w przyszłości źródłem owocnej i potrzebnej odnowy katechezy w Polsce.

Łowicz

ks. Wojciech Osiał